

קהילה

דעת

כתב עת ליצירה
צעירה, ישראלית, יהודית וציונית מתחדשת

גליון 9 | כסלו התשע"ב | דצמבר 2011

מִדְרָשִׁים

יחס

אָרְבַּע מִדּוֹת בְּאֶדָם.

הָאוֹמֵר:

שְׁלִי שְׁלִי וְשָׁלַךְ שְׁלַךְ – זוּ בְּדִידוֹת, “לא טוב הָיִית הָאָדָם לְבַדּוֹ”

שְׁלִי שְׁלֵנוּ וְשָׁלַךְ שְׁלֵנוּ – זוּ הַתְּאַהֲבוֹת, “וְהִיוּ לְבִשָׁר אֶחָד”

שְׁלִי שְׁלֵנוּ וְשָׁלַךְ שְׁלַךְ – זוּ נִבְגְּדוֹת, “זאת הפֶּעַם עָצָם מְעַצְמִי וּבִשָׁר מִבִּשְׂרִי”

שְׁלִי שְׁלִי וְשָׁלַךְ שְׁלֵנוּ – זוּ נִקְמְנוֹת, “וְאָל אִישׁךָ, תִּשְׁוֹקֶתְךָ וְהוּא יִמָּשֶׁל בְּךָ”.

מִבְּט יֵשִׁיר

אין הקב"ה מְשַׁרְה שְׂכִינְתּוֹ אֶלָּא עַל: הַצָּחוֹק, הַשִּׁיר, הַנוֹף וְהַשְּׁתִּיקָה.

הַצָּחוֹק, שְׁנַאָמֵר: צָחוֹק עֲשֵׂה לִי אֲלֵהִים.

הַשִּׁיר, שְׁנַאָמֵר: אִיזְהוּ הַשִּׁיר? הַמְשֻׁמָּח בְּחֻלְקוֹ.

הַנוֹף, שְׁנַאָמֵר: אִיזְהוּ נוֹף? שְׂיִדְבֵּק בוֹ הָאָדָם. וַיֵּשׂ אוֹמְרִים: הַפֶּל הוֹלֵךְ אַחַר הַנוֹף.

וְהַשְּׁתִּיקָה, שְׁתֵּאמֵר.

קֵהִילַתְנוּ

הַקּוֹבֵץ 'קֵהִילַתְנוּ' (1922) הֵנוּ מֵאִסָּף מַחֲשׁבוֹת עַל חַיי הַקֵּהִילָה שֶׁל חִלוּצֵי קְבוּצַת בֵּיתִנְיָה מִיִּסוּד 'הַשּׁוֹמֵר הַצַּעִיר'. מֵאִיר יַעֲרִי (1897-1987) שַׁעֲתִיד לַעֲמוּד בִּראשׁ 'הַשּׁוֹמֵר הַצַּעִיר' מִצָּא עֲצֻמוֹ נֹזֵק מִקְבוּצַת בֵּיתִנְיָה עַל רַקַּע תְּפִיסַת עוֹלָמוֹ אוֹדוֹת חַיי קֵהִילָה. לְדִידוֹ שֶׁל יַעֲרִי, בֵּן הַעֲשָׂרִים וְחֹמֶשׁ, קְבוּצַת־קֵהִילַת בֵּיתִנְיָה עִסְקָה רַבּוֹת מִדִּיי בֵּאֲנוּשֵׁי שִׁבְקְבוּצָה – חַיי שַׁעֲרָה, וְדַחְקָה לַקֵּרן זְווִית אֶת הַשְּׁאֵלוֹת הַגְּדוֹלוֹת עַל מַהוּתָה – חַיי עוֹלָם. כֵּךְ, 'קֵהִילַתְנוּ' עִסַּק בְּרַגְעִים הַקְּטַנִּים שֶׁל חַיי הַקֵּהִילָה, וּבֵין הַשָּׂאֵר גַּם בִּיחֲסִים שִׁבִּינוּ לְבִינָה וְלַעֲתִים אִף בְּפִרְטִים הָאיִנְטִימִיִּים בִּיּוֹתֵר. 'קֵהִילַתְנוּ' – "הַצַּהוּבּוֹן הָעֵבְרִי הָרַאשׁוֹן" – הִיָּה בַעֲיִנָיו שֶׁל יַעֲרִי סַמַּל לַתְּרַבּוֹת 'סַמָּלִים תְּלוּשִׁים', תְּרַבּוֹת הָאֲתַמּוּל, הַגְּלוּתִית, אֲשֶׁר אִינָה עוֹסֶקֶת בַּהַגְּשָׁמָה, אֲלֵא מִמוֹקְדַת בְּפִרְט וּבַצִּרְכִּיו.

בַּמַּתַּח שִׁבִּין הַיַּחֲיד לַקֵּהִילָה וּבַמִּשְׁמַעוּתָה כִּכְלַל שֶׁל זוּ, עִסַּק גַּם הֶרֶב יוֹסֵף־דּוֹב הַלִּוי סוֹלוֹבֵייצ'יִק (1903-1993). יַעֲרִי הַכּוֹפֵר מִזֶּה, וְסוֹלוֹבֵייצ'יִק הֶרֶב מִזֶּה. עַל־פִּי יַעֲרִי, הַיַּחֲיד מוּצָא אֶת מִיּוּשׁוֹ בֵּאֲמֻצְעוֹת הַקְּבוּצָה. מִשְׁמַע, הַיַּחֲיד מַתְּבַטֵּל אֶל מוֹל הַקְּבוּצָה. לַעוֹמְתוֹ, סוֹלוֹבֵייצ'יִק אִינּוּ נֹצֵר לְבִיטוֹל הָאיִנְדִּיבִידוּאֲלִיזִם לַשֵּׁם מִיּוּשׁ הַפִּרְט. בְּרִשִׁימַתּוֹ 'קֵהִילָה' בְּקוֹבֵץ 'דְּבָרֵי הַגּוֹת וְהַעֲרֹכָה' (1982) מַסְבִּיר הֶרֶב כִּי הַדֶּרֶךְ אֶל תַּחֲוֹשֶׁת הַשִּׁיכּוֹת עוֹבֵרַת דֶּרֶךְ תַּחֲוֹשֶׁת הַבְּדִידוֹת שְׁאוּתָה הָאָדָם מִבְּקֵשׁ לַשְּׁבוּר. צֶלָם א-לוֹהִים שְׁבָאָדָם כּוֹלַל הֵן אֶת תַּחֲוֹשֶׁת הַבְּדִידוֹת שֶׁל הָאָדָם הַנִּבְרָא בְּפִרְק א' בְּסַפֵּר בִּרְאשִׁית (בִּרְאשִׁית א', כ"ז): "בְּצֻלָּם אֲלֵהִים בְּרָא אֹתוֹ", וְהֵן אֶת תַּחֲוֹשֶׁת הַ'בִּיחַד' שֶׁל הָאָדָם הַנִּבְרָא בְּפִרְק ב': "זֹאת הַפֶּעַם עָצָם מְעַצְמִי" (בִּרְאשִׁית ב', כ"ג).

מִכָּאֵן עוֹבֵר הֶרֶב אֶל תַּחֲוֹשֶׁת הַזּוֹדְהוֹת עַמּוּקָה יוֹתֵר – קֵהִילָה, לַתְּפִיסַתּוֹ, קֵהִילָה כּוֹלַלַת עַמָּה אֶת כֹּל מִי שֶׁהִיָּה כֹּאֵן לַפְּנִיָה וְאֵת כֹּל מִי שִׁיְהִיָּה כֹּאֵן אַחֲרֶיהָ – קֵהִילָה שֶׁל דּוֹרוֹת. זוּ גַם הַזּוֹמַנָה שֶׁל סוֹלוֹבֵייצ'יִק לִיצוֹר חִיבוֹר קֵהִילַתִּי שַׁעוּלָה עַל צוֹרֵךְ מוֹלֵד סַתְּמִי שֶׁל 'בִּיחַד', הַקִּיִּים אִף בַּחִידָה. הוּא שֶׁב וְדוֹרֵשׁ יִיחּוּדִיּוֹת מֵהַקֵּהִילָה הָאֲנוּשִׁית, יִיחּוּדִיּוֹת שְׁאִינָה מִבְּטַלַת אֶת הָאָדָם אֵךְ דּוֹרֶשֶׁת מִמֶּנּוּ לַפְּנוֹת מִקּוֹם גַּם לְאַחַר, לְכֹל אַחַר. מִשְׁמַעוֹת שְׁאִינָה תְלוּיָה בּזִמָּן וּבַמְּקוֹם. חֲזוֹן.

מִי אִם כֵּן, יִכוֹל לַשְׁלֵב בֵּין הַיַּחֲיד לַקֵּהִילָה? לִיצוֹר אֶת הַ'בִּיחַד' הַנִּשְׁגָּב? הַיּוֹצֵר! בְּדַבְּרָיו לְאוֹמְנִים חֲבָרִי 'הַשּׁוֹמֵר הַצַּעִיר' דּוֹרֵשׁ מֵהֶם יַעֲרִי לֵהִיּוֹת בְּבַחֲיַנַּת "לא אוֹמֵן הַמִּשְׁתַּעֲבֵד לַקְּבוּצָה וְלֹא אוֹמֵן הַקּוֹפֵץ אַגְרוֹפוֹ אֵלֶיהָ, אֲלֵא יוֹצֵר אֲשֶׁר חוֹתַמּוֹ אִמַּת וּמִבְּטָא אֶת שְׁבִיל הַזֶּהָב שֶׁל הָאֲנוּשִׁי". לַהַשְׁקַפְתּוֹ, הַיּוֹצֵר מִסּוּגַל לַמּוֹזַג בִּיצִירַתּוֹ אֶת הַכֹּלַל וְאֵת הַפִּרְט בְּאוֹרַח סִינֵרְגִטִּי. זוֹהִי חוֹבַתּוֹ שֶׁל הַיּוֹצֵר.

זוֹהִי גַם חוֹבַתְנוּ כֹּאֵן בִּ'דַּעַת פֶּרַת' – כּוֹתְבִים, קוֹרְאִים וְעוֹרְכִים, לַעֲצֵב אֶת דַּמוּתָה שֶׁל קֵהִילַת 'עֵין פֶּרַת'.

מַעֲט מַזְעִיר עַל נוֹשֵׂא הַקֵּהִילָה בְּכִלְל, וְעַל קֵהִילַת עֵין פֶּרַת בְּפִרְט, חֲשַׁפְנוּ בְּפִנִּיכֶם בְּגִילְיוֹן זֶה שֶׁל 'דַּעַת פֶּרַת', הַתְּשִׁיעִי בַּמִּסְפֵּר וְהַמְצִיִן שְׁנַתִּיִּים לַהַיּוּסוּדוֹ. בַּהַזְדַּמְנוֹת זוּ, נִבְרַךְ בְּבִרְכַת דֶּרֶךְ צִלְחָה אֶת קֵהִילַת 'עֵין פֶּרַת', וּנְבַרֵךְ גַּם אֶת רַחֲלֵי רִיף עַל הַצַּטְרַפּוּתָה לַשּׁוֹרוֹת הָעוֹרְכִים.

הַמַּעֲרַכַת

תוכן

תחנה מרכזית | לימור ברוכי

תגובות
רוצה, לא צריך | עמיחי וסרטיל

בלי ראשית? בלי תכלית? | רגב בן דוד

מדרשים | שני לחמיש

בתים | שני לחמיש

למען אחי ורעי | רגב בן דוד

מתווה רעיוני ליצירת קהילות ברוח מדרשת עין פרת | עמרי דינור

קו המשווה | פולינה סקלארבסקי

'מה טובו אהליך יעקב': מחשבות על קהילה | הרב דני סגל

מיומנו של מנהל קהילה | איתמר מרגלית

מדור חברתי
קהילה: חברים שמיסדו את הקשר ביניהם | לימור ברוכי

יתרונות וחסרונות הקהילה עבור היחיד | יונתן נבו

הבעייתיות שבהצטרפות לקהילה | עמית פואה

קהילות מתנגשות | חי מיארה

מסע אל עולם הולך ונעלם | הודיה קנטרוביץ' וכטל

המסע לפירוק המובן מאליו | ארז פרצ'יק

הכתבים בגיליון זה

מדור קהילות

כתובת המערכת לפניות: daatprat@gmail.com	
למשלוח יצירות: editor.daatprat@gmail.com	
למנויים: info.daatprat@gmail.com	

מתווה רעיוני ליצירת

קהילות ברוח מדרשת עין פרת

עמרי דינור

מטרתו של מסמך זה הנה להוות תשתית לדיון ועיסוק רעיוני ועקרוני בשאלת הקהילות כדרך חיים, וכיצד הן יכולות להפוך למסלול בר קיימא לבוגרי המדרשה החפצים לחיות במסגרת קהילתית בצורה כזו או אחרת. לצורך הדיון אחלק את המסמך לשני חלקים: רעיוני ואופרטיבי, כאשר בחלק הראשון אעסוק בשאלת הקהילה במובנה העקרוני והערכי, ובחלק השני אעסוק בצורות השונות בהן רעיון הקהילות יכול וצריך, לדעתי, לרקום עור וגידים בקרב בוגרי המדרשה והשותפים לדרכה.

חלק א': קהילה, מה לי ולה?

אנו חיים בתקופה מסחררת מבחינת המהירות בה מתרחשים שינויים בעולמנו. האינטרנט, התקשורת האלחוטית ואמצעי התחבורה המשוכללים הופכים את האינטראקציה בינינו למהירה משידענו אי פעם. יכולת הניוד והמעבר שלנו ממקום למקום הופכים את העולם ל'כפר גלובלי קטן', כאשר משמעותו הלוקלית של המונח 'מקום' הולכת ופוחתת, והופכת ליותר ויותר גלובלית. כתוצאה מכך, הגבולות המוכרים של שייכותנו הפיזית למקום, לאדמה, לעיר ואף למדינה הולכים ומטשטשים. למהלך זה ישנן השלכות מרחיקות לכת על חיינו ויכולתנו למצוא את מקומנו.

אותו מהלך גלובלי, על אף היתרונות הבלתי מבוטלים שהוא נושא בחובו מבחינת היכולת לעצב את חיינו בעצמנו ולקחת את גורלנו בידינו, כתוצאה ממגוון האפשרויות האדיר הנפתח בפנינו, מביא אִתו גם איום גדול ורציני על יכולתנו לשלוט בחיינו ולעצבם כרצוננו. הסיבה לכך היא שתהליך זה מלווה בהרס ושחיקה הדרגתית, אך עקבית, של התשתיות הקהילתיות המסורתיות, שהיוו במשך מאות ואלפי שנים את בסיס הזהות הבסיסית של האדם: המשפחה, השבט, הכפר, העיירה, המדינה ואף הדת. כל אלו, על אף שלא חסרים בהם פגמים מסוגים שונים, סיפקו לאדם תחושה בסיסית של יציבות ושייכות לקולקטיב מסוים. עליית האינדיבידואליזם בעולם המערבי, יחד עם השינויים הטכנולוגיים והמדעיים מרחיקי הלכת של מאות השנים האחרונות, הביאו למצב בו האדם מוצא עצמו פעמים רבות במהלך חייו ללא מענה לצרכיו הנפשיים הבסיסיים ביותר: ביטחון אישי וחברתי, שייכות וזהות. ההנחה שהתפתחה

תהליך זה מתוחזק ומוצדק עליידי עליית רמת החיים בעולם המערבי, המאפשרת היום לאדם לחיות את חייו באופן פרטי ללא תלות במסגרת חברתית כלשהי. בניגוד לימי קדם, בהם אדם לא היה יכול להתקיים ללא לקיחת חלק פעיל בחברה הסובבת אותו, כיום הטכנולוגיה והשירותים שהמדינה מספקת מאפשרים לאדם ממעמד חברתי ממוצע לחיות חיי נוחות גם ללא השתתפות פעילה בחיי הציבור. כך, שאלת השתייכותו של אדם זה לקהילה עומדת בסימן שאלה גדול.

כל הגורמים הללו מביאים אותנו למצב בו השייכות שבין אדם לחברה, ובין הפרטים שבחברה בינם לבין עצמם עומדת בסימן שאלה גדול. מה שפעם היה ברור לעין־כול ובלתי ניתן לערעור, עומד כיום בסימן שאלה. אמירתו של אריסטו, לפיה האדם הוא יצור חברתי, והטענה כי 'אף אדם איננו אי', הוחלפה בטענה פוסט־מודרנית לפיה 'החברה הנה רק אוסף של פרטים שאין שום דבר אמתי המחבר ביניהם'. בתפישה כזו, לא יכולים להתפתח קשרי גומלין הדוקים בין הפרטים השונים לבין עצמם, וכן בין הפרט לבין המדינה. המחויבות ההדדית הבסיסית מפנה את מקומה לאינדיבידואליזם קיצוני, וכאשר ה"אני" הוא קנה המידה היחידי לדברים, שאלת היחס לאחר והמחויבות שלי כלפיו הופכת לשולית וחסרת חשיבות, ונוצרת חברה אטומה ומנוכרת שיוצרת בדידות אצל הפרט. מתוך כל אלו, והבנה של הכשלים במצב אליו הגענו בשנים האחרונות, עולה העיסוק המחודש בשאלת הערבות ההדדית והזהות הקולקטיבית, כאשר אחד מביטוייו המובהקים של תהליך זה הנו העיסוק האינטנסיבי בשאלת הקהילות, הן בתחומי המדרשה והן מחוצה לה. על מנת להסביר את הקשר בין הדברים עלינו קודם כל לנסות ולהגדיר מהי קהילה.

מהי קהילה?

קהילה, להגדרתי, הנה קבוצת אנשים אשר בוחרת לחלוק את חייה במשותף בדרכים שונות, מתוך תחושת ערבות הדדית חזקה ומחויבות לייעוד משותף מסוים. קרי, הקהילה היא אותה קבוצת אנשים אשר אני כאדם בוחר לחלוק אִתה חלק נכבד ומשמעותי מאורח חיי, מתוך רצון כי קבוצה זו תהיה קבוצת הייחוס הבסיסית שלי (אולי חוץ ממשפחתי המצומצמת), ומתוך הבנה ואמונה בעתיד המשותף שלנו כקבוצה. אם כך, בשונה מקבוצות אחרות כגון: מפלגה, חוג במתנ"ס או פורום אינטרנטי, הקהילה מכילה בתוכה הן את המחויבות של חברה לעתיד משותף, והן את רצונם לחלוק את חייהם במספר רב של דרכים. בצורה זו, שואפים חברי הקהילה ליצור אלטרנטיבה ליחסי הכוחות הנורמטיביים בחברה, המבוססים על תחרותיות דורסנית במקום שיתוף פעולה, לקיחה במקום נתינה, דאגה לעצמי במקום דאגה לזולת וראיית האדם כפונקציה מצומצמת במקום כדבר שלם.

החיים בקהילה, לפחות במובן העקרוני, אמורים ויכולים לעזור לאדם הבודד לשקם את מערכות היחסים עם האנשים הסובבים אותו לדרגה של יחסי אמת, המבוססים על שותפות, אמון והקשבה, מתוך רצון אמתי להכירו ולהיות עמו בזיקה עמוקה ודיאלוגית. בכך, האדם יכול לשבור את מחיצות הניכור והאטימות שהתפתחו בחברת ההמון, וליצור מחדש מסגרות

בהן הוא מרגיש משמעות, נחוץ, בעל מקום, השפעה וחשיבות אמתיים.

חלק ב': קהילה ומדרשה? מאי נפקא מינה?

מתוך הדיון הכללי בשאלת החיים בקהילה עולה לאחרונה דיון מחודש בקרב בוגרי המדרשה בנושא הקשר של המדרשה לעולם הרעיוני של חיי קהילה, ושלהם כבוגרים לעולם זה באופן ספציפי ואולי אף מעשי. באופן עקרוני, נראה כי ישנה התעניינות רבה בעולם הקהילות, הן מתוך רצון להמשיך לקיים את חווית הלימוד במדרשה באופן רציף בחיים ה'רגילים', והן מתוך הבנה ואמונה כי זו צורת חיים העולה בקנה אחד עם ערכינו כפרטים ועם ערכי המדרשה. במה דברים אמורים?

לכל הדעות, ישנם מספר ערכי יסוד שהמדרשה מאמינה בהם ופועלת לאורם: אחריות חברתית, ציונות, מנהיגות, אהבת הארץ, סובלנות ופלורליזם. כך גם לגבי העיסוק בשאלת הזהות היהודית והשסע בין דתיים ללא דתיים בארץ. כל אלו, לעניות דעתי, מקבלים ביטוי בצורה הטובה ביותר במודל החיים הקהילתי, משום שלשם הגשמה של כל אלו, נחוצים לנו שותפים למימוש הרעיונות. רעיונות אלו נמדדים בראש ובראשונה באורח החיים האישי שלנו, ולא בשאלה האם אנו פעילים בארגון זה או אחר. קהילה, בניגוד לארגון ממוקד פעילות, מבוססת על מחויבות לאורח חיים, מתוך הנחה שאם רוצים לעשות שינוי, הצעד הראשון הוא להחיל אותו קודם כל על עצמנו, בבחינת 'הבא לתקן יתחיל בו בעצמו'. הגשמה של ערכים אלו במסגרת של אורח חיים קהילתי מעמידה אותם למבחנים עמוקים וארוכי טווח, ועל כן מאפשרת גם להגשימם באופן מלא יותר בחיינו. בחיי קהילה אנו נדרשים באופן עקבי לדין וחשבון מול עצמנו ומול חברינו, ובזאת נוצרת היכולת שלנו לעמוד במבחני המציאות והזמן.

לעניות דעתי, זהו המקום שהמדרשה מכוונת אליו בסופו של דבר: חיים מלאים, המשלבים לימוד ועשייה, תוך כדי ברור רעיוני תמידי וחיזוק הקשרים עם אלו השותפים לאותה דרך. על כן הגשמת ערכים אלו תלויה בקבוצת אנשים הסובבת אותנו ודומה לנו בתחומים רבים, אך מאפשרת גם שונות וגיוון רצוי. יתרונו של שוני וגיוון זה בכך שהוא מאפשר חיי קהילה עשירים, פתוחים ופלורליסטים יותר, שיש בהם מקום רב יותר לאדם, הן כפרט בעל עמדות, אופי ונטיות עצמאיות, והן כחבר בקהילה המעשירה ומצמיחה אותו מתוך המפגש הרב גוני עם אנשים שונים בסביבתו, השותפים לו בתחומים שונים של חייו והופכים אותם למועילים ומלאים יותר בזכות מפגש זה.

קהילת בוגרי המדרשה, למשל, איננה רק מקום המאפשר לבוגרי המדרשה להמשיך את חווית הלימודים שלהם גם בחיי

מִצּוּר חֲבֵרִים

”קהילה:

חברים שמיסדו את הקשר ביניהם”

בהתאם הם בחרו אם להשתייך לקהילה או לא.”

מי יכול להצטרף לקהילה?

”באופן עקרוני, אומרת יפעת, ”כל אחד יכול להצטרף לקהילה. בודקים את הכימיה וההתאמה משני הצדדים, והאם זהו זמן נכון להצטרף.” בנושא זה עוזרת עמותת 'רוח חדשה' באמצעות מיזם הקהילות, אותו מנהלת יפעת. המיזם מנסה לחבר בין אנשים בודדים בעלי רצונות דומים, או בין פרטים לקהילות השונות בעיר. מטרת המיזם להיות בית לקהילות השונות שפועלות בירושלים ולעזור להן לפי צורכן, אם זה בתהליך קבוצתי, חיבור לגורמים בשכונה, קשר עם הקהילות הנוספות, גיוס משאבים ועוד.

על ההבדלים בין הקהילות השונות אומרת יפעת: ”זה נכון להסתכל על זה כך שכל קהילה היא קבוצה של חברים טובים ולכל קהילה יש את המאפיינים שלה. בסופו של דבר כולנו צעירים שרוצים לעשות משהו יחד או לגור בשכונות.” עם זאת, מציין שחר דווקא את הייחודיות

שבקהילה, ”הרעיון הוא שזה אינדיבידואלי, זה ייחודי מעצם זה שאנחנו אנשים שונים ומה שקורה באינטראקציה בינינו. כל אחד מביא את עצמו לתוך הדבר הזה.”

”ברוב הקהילות, מספרת יפעת ”ערב הקהילה הוא המוקד של חיי הקהילה, הוא מגדיר אם אתה בקהילה או לא, שם מתקבלות ההחלטות ומתעצבים אופייה והוהותה של הקהילה.” שחר מתאר את המפגש השבועי כעוגן בחייו, ”זה נתן משמעות נוספת לכל מה שאנחנו עושים בעולם הזה, בסוף זה מה שמחבר.”

אלטרנטיבה חדשה לחיים המנוכרים בעיר

החברה המודרנית מזמינה את האדם החוזר הביתה מיום עבודה להדליק את הטלוויזיה ולהישאר בבית, למחרת לצאת שוב לעבודה וחוזר חלילה. החיים הקהילתיים לעומת זאת דורשים יותר מעורבות וסולידריות חברתית. ”הקהילה מאפשרת מודל אמצע שיוצר אלטרנטיבה לחיים בעיר, אומרת יפעת, ”אתה יכול

בשנים האחרונות גדלה קהילת המדרשה ומתפשטת לכיוונים חדשים. שאלות בנוגע לחיים בקהילה והמשמעויות שבה צפות ועולות בקרבנו. זה הזמן לשאול האם פנינו לקראת חיוזוק הקשרים או שמא אנחנו בוחרים להישאר ידידים בלבד. בינתיים, קהילות רבות מתגבשות בירושלים ובארץ כולה ויוצקות תוכן למושג 'קהילה'. מבט מחודש לעבר המושג מבעד עיניהם של החיים בה.

צעדים ראשונים של קהילה

מזה כשש שנים מתגבשות קהילות קטנות ברחבי ירושלים. העמותה הירושלמית 'רוח חדשה' מפעילה מיזם קהילות (שעוד נחזור אליו בהמשך), ומצויה בקשר כיום עם אחת עשרה קהילות ברחבי העיר. בקהילות נפגשים החברים פעם בשבוע לשיחה, לימוד וערבי חברה. רוב הקהילות מתעסקות בעשייה חברתית, החל מהקמתן של גינות קהילתיות, דרך פרויקטים לבני נוער, ועד להקמת מכינה קדם צבאית. פנינו ליפעת ושחר החברים בקהילות כדי שיספרו לנו על אופי החיים בהן.

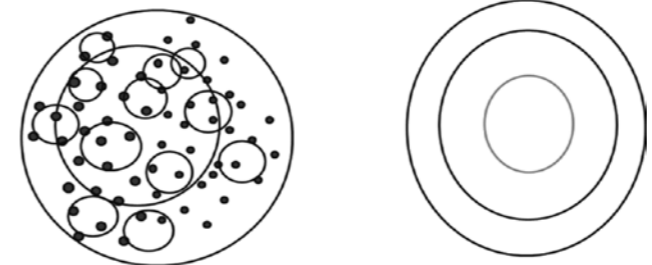
מה היה הצורך בהקמת הקהילות?

”עלה צורך אצל אנשים שונים, מספרת יפעת קורן, 28, מנהלת המיזם, שחיה את מושג ה'קהילה' דרך תפקידה וכחברת קהילת 'אלומה' בשלוש השנים האחרונות. ”במקרה שלנו הייתה זו חבורה של סטודנטים שרצו לעשות משהו ביחד, נעשה שידוך בין בוגרים ממכינות שונות, וזה הצליח. הצורך היה להמשיך את החוויה הקבוצתית המשמעותית שהיתה לנו במכינה, שכבוצה טוב וכיף לחיות ולפעול יחד.”

שחר שמאי, 28, מוזיקאי, בעבר סגן יו"ר אגודת הסטודנטים באוניברסיטה העברית בירושלים, חי כיום עם בן זוגו בקהילת 'קציר'. על הצורך בקהילות הוא אומר: ”מדובר באנשים שהגיעו למיצוי של האינדיבידואליזם והמקום האישי שהוא נורא תועלתני, ולא ידעו מה הם רוצים מעבר לזה, וברגע שהם שמעו על המושג 'קהילה' הם יכלו לחשוב אם הם מתחברים לרעיון.

אנשים נוספים. יתרונו של מודל זה הוא בשימור הלכידות הפנימית, הארגון והמחויבות הגבוהה, תוך איזון עם הצורך בפתיחות והכלה. חסרונו של מודל זה הוא באפשרות של יצירת היררכיה נוקשה ובלתי מאפשרת, תוך יצירת הבחנה ברורה בין שתי קבוצות: אלו המחויבים ואלו שאינם מחויבים. מודל זה אינו מאפשר פתח נרחב להתלבטות והתנסות, ומתאים יותר לקהילות ותיקות.

המודל השיזורי הוא מודל הבנוי על גיוון והתנסות תמידית במגוון התאגדויות במקביל, ללא צורך להגדיר מראש את רמת המחויבות של החברים. ההתאגדות במודל זה היא על בסיס עניין ואינטרס משותף, כאשר כל התאגדות יכולה להגדיר לעצמה את התנאים לחברות בה. מודל זה מניח כי כל אדם יכול לקחת חלק במקביל במספר התאגדויות, ובכך לאפשר מספר רב של התרחשויות קהילתיות במקביל. יתרונו של מודל זה, כאמור, הוא בתנועה הרבה שהוא מאפשר. חסרונו הוא בחוסר המחויבות המתמשך שהוא מייצר ובגבולות הלא ברורים והנזילים שלו.

מודל א': מודל השכבות | מודל ב': המודל השיזורי

סיכום

הראיתי כי רעיון הקהילה הנו רעיון ישים ובר ביצוע, על אף, ואולי בזכות הצורות הרבות בהן מימושו אפשרי. כפי שהראיתי, רעיון זה משתלב היטב עם הערכים המכוננים העומדים בבסיס פעילותה והקמתה של המדרשה. רעיון חידוש הזהות היהודית והישראלית, כמו גם השאיפה למנהיגות חברתית, מחייבים הצמחת מנהיגים הן ברמה המקומית, והן ברמה הקהילתית. חידוש הערבות ההדדית במדינה מותנה ביכולתנו לחשוב על עצמנו כקהילה, ולשם כך נדרש בירור רעיוני ארוך ומסודר. תהליך זה, על אף שיכול להיות אטי וממושך, בוודאי יכול גם לשאת פרות בעתיד הנראה לעין. כולי תקווה כי הצלחתי לתרום במאמר זה מעט מניסיוני וממחשבותיי בעניין זה, ולשפוך מעט אור על תחום מרתק, אך בוסרי וכליך חשוב זה, לעתידה של המדרשה בפרט, ולעתידה של מדינת ישראל והעם היהודי בכלל.

היומיום. היא מאפשרת להם להגשים את הערכים בהם הם מאמינים מחוץ לגבולות המדרשה, מתוך ראייה לעתיד, ולא מתוך הסתכלות לעבר. הדגש בקהילת המדרשה אינו חווית העבר האישית במדרשה וניסיון נוסטלגי לאחוז בה, אלא הבנה ותפישת העתיד הטומן בחובו אתגרים שיכולים להם רק במשותף. אין זה הגורל המקרי שהפגיש את בוגרי המדרשה המוליך אותם, אלא הייעוד המשותף שהם בוחרים לעצמם. על כן, חידושה של תחושת השליחות והייעוד בקרב בוגרי המדרשה בפרט, ובעם ישראל בכלל, קשור באופן כל ינותק לחידושה של הקהילתיות בישראל. הקהילה אינה רק האמצעי הטוב ביותר למימושם של אותם ערכים וייעוד, אלא גם מטרת הגשמתם. על כך יש להרחיב במקום אחר.

קהילת המדרשה פנים רבות לה

למונח 'קהילה' יכולים להיות ביטויים ופרשנויות רבות. בכך טמונים חוזקה וחולשתה. מתוך ראייה פלורליסטית וסובלנית, על קהילת המדרשה להכיל מודלים שונים ומגוונים של התארגנות משותפת, על בסיס מקומי ונושאי, החל מלימוד משותף ועד הקמת קואופרטיב צרכני או מניין שוויוני. הערך הבסיסי של חיים קהילתיים צריך להיות משותף לכולם, אך ביטוייו יכולים להיות שונים ומגוונים. קהילת המדרשה צריכה להיות קשורה למצב בחיים בו נמצאים חבריה, ולהתאים עצמה מתוך כך הן לרווקים, והן לנשואים ומשפחות עם ילדים. צריכה היא לאפשר שותפות במגוון התארגנויות בו זמנית, על מנת לענות על כמה שיותר צרכים של חבריה, החל מחינוך הילדים ועד מציאת בן-זוג. צריכה היא לאפשר את אותו מרחב בלתי שיפוטי, בו אנשים יכולים לברור בעצמם את דרכם בעולם מתוך חיפוש אישי מתמיד, אך גם מתוך רצון לעשות זאת במשותף. צריכה היא לאפשר הן לאלו החפצים בהתאגדות על בסיס חומרי-כלכלי והן לאלו שלא חפצים לעשות זאת. קבלת ההחלטות בקהילה תהא מושתתת על לימוד ושיחה משותפים ורציפים, המאפשרים דיון פתוח ומקום לתשובות שונות ומשתנות. צריכה היא לאזן בין הרצון ליצור עוגנים באורח החיים לבין ההכרה בניולותה של המציאות המשתנה תמידית, ולאפשר להרחיב את גבולות ההכלה שלה מבלי לאבד את היכולת לפעול במציאות ולשנותה.

מתוך כל אלו ניתן לחשוב על שני מודלים אפשריים לקהילת המדרשה: מודל השכבות והמודל השיזורי. מודל השכבות מבוסס על הרעיון כי תמיד תהיה קבוצה מצומצמת ומחויבת יותר של חברים, וקבוצה רחבה ופחות מחויבת. זאת משום שכל רעיון תמיד ימצאו האנשים ה'משוגעים לדבר', ואלו שרוצים רק 'לטעום' ממנו. מתוך הנחה כי הגיוני וראוי יותר כי הקבוצה המחויבת יותר היא שתקבע את ההחלטות החשובות בעתיד הקהילה, הקהילה המחויבת היא שתקבל את ההחלטות, ובלבד שפתוחה תהיה הן לביקורת מבחוץ והן לקליטה של

מצור קהילות

לגור עשרים שנה בבניין ולא להכיר את השכנים שלך, לעומת הקיבוץ או המושב הקהילתי שהם יותר טוטאליים, מחייבים, ומשפיעים על כל רובדי החיים שלך. הקהילה מאפשרת להיות יחד ושתיה ערבות הדדית, היא משהו באמצע בין להיות לבד לגמרי לבין להיות קָיחד שלא מאפשר את הייחודיות.

איזה מקום תופסת הקהילה ברמה האישית?

"יש משהו מנוון במרוץ היומיומי, עונה שחר, והעצירה פעם בשבוע עם אנשים שאתה אוהב ועם תכנים שאתה אוהב היא ממש משמעותית, היא משהו יציב, נקודה שבה אתה מתפתח ומתקדם מעבר למסגרת היומיומית. זה גם מלמד אותך לפתוח את הראש לאנשים עם דעות שונות. הדבר השני הוא החברות האמיתית שאפשר לראות גם הלאה באופק."

גם יפעת מזכירה בתשובתה את השיח המתקיים בקהילה. "יש לי קבוצה של אנשים שאני יכולה להרגיש בנוח לדבר איתם על כל מה שמטריד אותי ודרך השיחה לגבש את השקפת העולם שלי. זה מקום שאפשר לנהל בו דיונים אינטלקטואליים וגם לעשות בו כיף, לשחק 'פלונטר', לחגוג יומולדת או מסיבת רווקות... כל

מה שתצרי להביא לקבוצה הוא לגיטימי, אין שיפוטיות. זה מקום בטוח שמאפשר לך להגשים חלומות, ובראש ובראשונה – החברות, שהיא צורך קיומי של כל אדם וכאן היא מתמלאת בצורה יותר משמעותית ומועצמת."

האם התגבשותן של קהילות רבות בארץ

היא חיובית בעיניכם או שאנחנו הופכים לחברה של קבוצות?

"אני חושבת שאם יהיו בעיר הרבה קהילות ירושלים תהיה עיר יותר סולידרית, ובעלת ערבות הדדית ומעורבות חברתית." אומרת יפעת, "עם זאת, צריך לראות איך לא מסתגרים פנימה לתוך הקהילה, הדבר עלול להיות גם מסוכן." בין הקהילות השונות בירושלים מתקיים מרחב קהילתי פעיל שנוצר דרך פורום קהילות, ומפגש בין הקהילות שמתקיים בסמינר אחת לשנה. המרחב יוצר מפגש בין חברי הקהילות השונות ויכול ליצור שיתופי פעולה עתידיים..

מודל אמצע בין הלבד ל-בְיחד

על מנת לגבש קהילה באיזון הנכון שבין הפרט לקבוצה שלא יחייב את הפרט כפי שהקיבוץ מחייב אך עם זאת כן יאפשר חיים בשיתופיות מסוימת, היא על הקבוצה להתחשב בגורמים רבים ולקחת חשבון את הפרטים שבה.

האם יש לפרט ביטוי בקבוצה? או שעליו להצטמצם לטובת הקבוצה?

בקהילת "קציר" כפי שמספר שחר, הביטוי הוא רב, "מספיק שאדם אחד לא מגיע וזה משמעותי, לכל אחד יש מקום. כולם

דומיננטיים בקבוצה. יש הקשבה, הדדיות, שונות, כל אחד חושב אחרת." אך נושא זה מורכב ומשתנה מקהילה לקהילה. על כך אומרת יפעת, "זה משהו שצריך לעבוד עליו, והוא איננו מובן מאליו. הרבה פעמים בקבוצה דומיננטית משהו יכול להיבלע." על מנת לפתור את הבעיה, עושים בקהילתה של יפעת לימוד אישי אותו יעביר אחד מחברי הקהילה על עצמו, ו"ערבי דילמה" המאפשרים לפרטים בקהילה להביא לדיון כל נושא שהוא, אישי או כללי.

האם קהילה יכולה להתאים לכל אחד?

"חוץ מאנשים שהם זאבים בודדים או לא יכולים להתחייב לקהילה, נראה לי שכל מי שיש לו חברים טובים קהילה היא משהו שיכול להתאים לו." מסבירה יפעת "כי המהות של הקהילה היא החברות והשותפות הבין אישית, יותר מהמשימה שאולי תבוא אחר כך. אתה יוצר את הקהילה שמתאימה לך. תפישת עולם משותפת שככה טוב לחיות את החיים. אין בעלות על המושג קהילה..." על דבריה מוסיף שחר, "זו אלטרנטיבה ל'סתם חברים'."

לפני מספר שנים כשחברה הזמינה את שחר למפגש קהילה הוא תפש את המושג הזה אחרת, "זה נשמע לי כמוכת מרוחקת, איזה קומונה מפחידה כזו... ולאט לאט התחברתי לעולם הקהילות", רק אחרי שנכנס לקהילה הצליח להסביר טוב יותר את המונח, "אלה פשוט חברים שמיסדו את הקשר ביניהם... אנחנו מנסים לשפר את הסביבה שבה אנו חיים, כי אנחנו רואים את חיינו בירושלים וגם בשכונה לטווח הרחוק. הכוונה היא להפוך את המקום לטוב יותר, להיות חלק ממה שהוא ולתת לו כל מה שאתה יכול."

נראה כי המחויבות לקהילה היא לא עניין חריג בשביל שחר, "אפשר לשאול מה המחויבות שלך לחברים שלך? זה אותו הדבר... אנחנו אינדיבידואלים, שיש להם קשר. חברים לכל דבר. חשוב לכולנו שזה יעבוד באותה המידה ולכן כולנו נעשה מאמצים ולכולנו זה משמעותי בחיינו. המחויבות היא גבוהה."

גם בשביל יפעת נושא המחויבות לקהילה הוא ברור מאליו, "קהילה זה חיים, זה לא פרויקט ממוקד עם מטרה וסוף אלא היא החיים שלנו שמורכבים מזה שאנחנו עובדים, לומדים, ומזה שאנחנו חברים בקהילה... כל עוד אני בקהילה זה אומר להיות בה ולהשפיע על איך שהיא נראית." אומרת יפעת, "אנחנו רוצים להגיע למצב שכל חברי הקהילה עושים משהו למענה ולא רק נוכחים בה, כל אחד מוצא את הנישה שלו לעשייה בקהילה."

בשנים האחרונות חווה החברה הישראלית געגוע לערכים קהילתיים.

יותר ויותר קבוצות המגדירות עצמן כ"קהילה" קמות, והן מנסחות לעצמן זהות, אורח חיים, טקסים ומסורות. גם בוגרי המדרשה שותפים לשיח חשוב זה, שהלך והתפתח בשנה האחרונה.

פיתוח תחום הקהילתיות נועד לאפשר נקודות מפגש אזוריות, בעלות אופי ותדירות שונים, שיהוו תשתית לקהילת המדרשה ולהרחבת השיח הקהילתי.

הקהילות מאפשרות לבוגרים לפגוש זה את זה, ללמוד יחד, ולהוות קהל כריזמטי שיוכל להשפיע על הסביבה המיידית שלהם ועל החברה כולה.

בנוסף על המפגש השבועי של קבוצות הלימוד, חוגגת קהילת המדרשה על כל חברה אירועים סביב מעגל השנה: חגים, ראשי חודשים וקבלות שבת.

בכל פעילות כזו עשויות היכרויות חדשות להיווצר, והיכרויות וותיקות להעמיק. זהו

מרחב שיש בכוחו להצמיח יוזמות חדשות ולאפשר ליחידים לבוא לידי ביטוי, כך נבנית קהילה חיה, פועלת ומשפיעה.

הקמת בית המדרש הירושלמי 'בית פרת', והרחבת הפעילות לבאר שבע, למרכז ולצפון, מאפשרת לנו ליצור מגוון אירועים לקהלים שונים, ולגבש קהילות אזוריות, המדברת את השפה הייחודית להן, להתאים את הפעילויות לרצונות ולצרכים בכל מקום.

אנחנו מְחַיִּינִים אותך לפנות פעם בשבוע זמן לעצמך, להרגע, לשתות כוס שתיה חמה, לקחת עוגיה ולצלול ללימוד מעמיק.

בואו להיות חלק מקבוצה ומאורחות חיייה ללמוד בחברותא עם חברים טובים, וכל זה ליד הבית, דקה מהאוניברסיטה ומהעבודה, אפשר לבוא בטריינינג.

קבוצות הלימוד של בוגרי עין פרת, נפגשות תדיר לערבי לימוד, כיף ועניין בכל רחבי הארץ.

חברי הקבוצה זוכים בחוויה קבועה של לימוד ובהזדמנות להתנתק משגרת השבוע.

בעזרת הלימוד, מצליחים חברי הקבוצות לשמר את הקסם הלימודי והחברתי שנוצר במדרשה ולקחת אותו איתם למרחבים חדשים ברחבי הארץ: בתים פרטיים ובתי מדרש.

מחפלים קהילה? להצטרפות לקבוצה קיימת או לקבלת ליווי וסיוע בהקמת קבוצה חדשה פנו להודיה קנטרוביץ' וכטל, רכזת התחום הקהילתי במדרשת עין פרת hodayakw@gmail.com

7 קבוצות בירושלים:

אלול ה' יער | אלול ה' עין צורים | אלול ד' אלון | אלול ד' יער | המשך י"ב | אלול ה' אלון | אלון ירושלים - *קבוצת פתוחה: יום ד' קלארק ransagi2@gmail.com*

3 קבוצות בתל-אביב והמרכז:

אלול ה' | אלול ד' אלון | אלון מרכז

3 קבוצות בבאר שבע:

אלול ה' אלון - *קבוצת פתוחה: יום ד' טל גרינגר talgreenb@gmail.com* המשך י"ב | אלול ה' חנתון

קבוצה בחיפה:

אלון חיפה

הצטרף כמנוי וקבל את הגיליון המלא עד הבית!

בואו להרחיב את מעגל המנויים של דעת פרת

רכשו מנוי שנתי לארבעה גיליונות בעלות של 40 ש"ח בלבד, כולל משלוח.

רשמו גם את חבריכם שאינם מבוגרי המדרשה ואנו נצרף לגיליון ברכה בשמכם.

הורות

לחקי לחקי על בחלומות
 15 אני בחולם לך.
 לחקי כי באדם אלאוין,
 כי צופני אלאוין בק.
 לאול טלניחובסקי

החינוך הוא הדרך.
 האדם - הוא המטרה.
 א.ד. גורדון

מה קרה אילך לביבר אל כובים
 לפחתיק סודות עם סביונים ולחסיים
 לספר כל נחל חרל ובחול נרדק -
 מה קרה לו יום אחד לקק ונלאים?
 "ימי בנימינה" - אפרז מוני

החילוק גבולות

חינוך

"בילדותי נאלצתי לקטוף את
 אימודי כדי לכתוב בית הספר."
 ג'ורג' ברנדט

מחוץ לקופסא

הנוער של היום...
 הוראה

אלטרנטיבה?

השכלה

"הייתי מלמד ילדים מוזיקה, פיזיקה
 ופילוסופיה, אבל החשוב ביותר זה
 מוזיקה, מפני שבתבניות האמנות
 טמונים המפתחות לכל סוגי הלמידה."
 אפלטון

מה בין ציון לציון דרך?

כך צפיה
 פלטות רכה
 כך צפיה הצטייר בילדותנו
 לפיתח יפה
 "ליצור מולדת" - עלי מוכר

מידע, ידע, ידיעה

סביבתי/ דמוקרטי/ אנתרופוסופי/ פתוח/ בלתי פורמאלי
 ישיבות, מכינות ומה שביניהן

הדואג לימים זורע חיטים,
 הדואג לשנים נוטע עצים,
 הדואג לדורות מחנך אנשים."
 יאנוש קורצ'אק

מה מורים אני אולדינו
 בבית הספר?
 מאמדים אנו אותם
 כי לניין וצוד לניין
 פק אבקיה
 וכי פארים פיא בירתה לל צרבת.
 אחי נאמק אותם עם מה לפנים.
 "אתה פא" - חווב אברלטיין

הגיליון העשירי של 'דעת פרת' יוצא לדרך!
 אנו מזמינים אתכם לכתוב לנו בנושא **חינוך**.
 נשמח לקבל כתבי הגות, שירים, סיפורים, פרוזה, צילומים,
 ציורים ועיצובים לשער.
 שלחו יצירות לכתובתנו editor.daatprat@gmail.com
 עד ליום ט' בשבט 02.02.2012